

WPROWADZENIE

W dobie debaty nad rekodyfikacją prawa cywilnego, także wobec faktu istotnego podziału poglądów wśród przedstawicieli doktryny, nie tylko co do kształtu konkretnych planowanych regulacji, ale także co do samej potrzeby tworzenia nowego kodeksu, który to podział w sposób jaskrawy uwidocznił się podczas obrad ostatniego Zjazdu Cywilistów („Współczesne problemy prawa zobowiązań”, V Ogólnopolski Zjazd Cywilistów, Poznań, 26-27 września 2014 r.), jako Katedra Prawa Cywilnego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku pragniemy się do takiej dyskusji, za pośrednictwem niniejszego tomu Białostockich Studiów Prawniczych włączyć, zwracając uwagę na znaczenie zasad podstawowych całego systemu prawa prywatnego.

Potrzebę i pretekst do debaty nad jedną z zasad podstawowych dla prawa cywilnego, nad zasadą słuszności, odnajdujemy także w kontekście historycznym i jubileuszowym. W 2014 roku mija 50 lat od uchwalenia polskiego Kodeksu cywilnego (ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 121 ze zm.) – półwiecze obowiązywania Kodeksu, wobec przełomowych i ustrojowych, by nie rzec rewolucyjnych zmian, jakie zaszły w sferze stosunków społecznych normowanych przez prawo cywilne – uznajemy za fakty uzasadniające potrzebę naukowej refleksji nad fundamentami systemu prawa cywilnego.

Słuszność, zasada słuszności, sprawiedliwość materialna to nie tylko kontekst i dyrektywa tworzenia, stosowania, w tym interpretowania oraz badania i nauczania prawa cywilnego (szerzej: prywatnego), ale także, jak osobiście uważam (choć taka myśl obecna jest w wielu tekstach składających się na niniejszy tom Białostockich Studiów Prawniczych), jest to fenomen definiujący prawo cywilne, atrybut wyróżniający prawo cywilne jako gałąź systemu prawnego w Polsce.

Jako środowisko naukowe cywilistów, w ramach Katedry Prawa Cywilnego, w ostatnim czasie zajęliśmy się zasadą słuszności dwutorowo – po pierwsze organizując ogólnopolską konferencją naukową, inaugurującą cykl Białostockich Kółkwiów Cywilistycznych (Białystok, 10 kwietnia 2014 r.), po drugie redagując niniejszy tom zatytułowany – *Zasada słuszności prawa prywatnego i jej praktyczne znaczenie*.

Autorami artykułów będących w moim głębokim przekonaniu istotnym wkładem do dyskusji nad znaczeniem zasady słuszności w nauce i praktyce prawa cywilnego (prywatnego), którym niniejszym składam serdeczne podziękowania, są

sędziowie Sądu Najwyższego oraz przedstawiciele polskich uniwersyteckich wydziałów prawa (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uczelnia Łazarskiego, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet w Białymstoku).

Na anonsowany tom składają się niezwykle ważne opracowania wskazujące na rolę słuszności w praktyce stosowania prawa cywilnego, uwidaczniającą się w szczególności pod postacią przepisów wprowadzających klauzule generalne (artykuły: *H. Ciepłej*, dotyczący problematyki dochodzenie odszkodowań z czynów niedozwolonych; *A. Górskiego*, wskazujący na rolę słuszności w orzekaniu sędziwego cywilisty; *W.J. Katnera*, podejmujący temat słuszności jako klauzuli generalnej na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego; *A. Malarewicz-Jakubów*, również poświęcony wątkowi klauzul generalnych w prawie prywatnym).

Drugą grupę artykułów stanowią opracowania teoretyczne, podejmujące zagadnienie genezy, kontekstu cywilizacyjnego i kulturowego zasady słuszności, także definiujące słuszność jako zasadę podstawową prawa prywatnego na tle idei pozytywizmu prawniczego (teksty: *A. Doliwy*, poświęcony istocie zasady słuszności; *K. Doliwy*, konfrontujący pozytywizm prawniczy i zasadę słuszności; *S. Prutisa*, wskazujący na głębokie historyczne i teoretyczne filiacje zasady słuszności).

Wreszcie istotnym uzupełnieniem tomu są opracowania poświęcone słuszności w kontekście różnych wybranych, szczegółowych instytucji prawa cywilnego, rolnego, prawa medycznego, prawa spółek, prawa o notariacie oraz prawa upadłościowego (artykuły: *K. Bagan-Kurluty*, *B. Oszkinisa*, dotyczący słuszności w prawie rodzinnym; *K. Bączyk-Rozwadowskiej*, poruszający aspekty słuszności w prawie medycznym; *J. Bieluka*, dotyczący słuszności na tle zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego; *W. Danilewicz-Prokorym*, *J. Huzarskiej*, poświęcony odpowiedzialności odszkodowawczej na zasadzie słuszności; *U. Drozdowskiej*, dotyczący aspektów słuszności na tle odpowiedzialności odszkodowawczej w prawie medycznym; *A. Klimach*, o słuszności w ustawie o gospodarce nieruchomościami; *J. Matys*, dotyczący zasad współżycia społecznego w prawie o notariacie; *R. Michałowski*, poświęcony nadużyciu prawa podmiotowego; *R. Niemołto*, wskazujący na rolę zasady słuszności w dyskursie prawniczym; *M. Pannerta*, poświęcony realizacji zasady słuszności na gruncie prawa upadłościowego i naprawczego; *P. Rosiaka*, dotyczący realizacji zasady słuszności w ramach świadczenia wyrównawczego; *M. Rzewuskiego*, poświęcony „wykładni słusznościowej” testamentu; *E. Skibińskiej*, o wpływie zasady słuszności na kształtowanie reguł określających wynagrodzenia członków organów spółek akcyjnych).

Nasze wspólne dzieło zamyka recenzja monografii znakomicie wpisującej się w tematykę tomu Białostockich Studiów Prawniczych poświęconego zasadzie

Wprowadzenie

słuszności (Teresa Mróz, *M. Wilejczyk, Zagadnienia etyczne części ogólnej prawa cywilnego* Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 494).

Redaktor naukowy
Adam Doliwa